

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בספרות

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
מרכיב 30% מן הרמה הרגילה

מועד קיץ תשפ"ו 2026

סמל שאלון: 8282

הפתרון נכתב על ידי חסיה ויזל
מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

1. נערה מן הקטמונים מאת מירי בן שמחון.

א. היחס של עליזה אלפנדרי למוסכמות החברה הסובבת אותה הוא יחס מרצה. עליזה מבינה את מה שמצופה ממנה ועושה ככל שביכולתה לרצות את החברה. עניין זה בא לידי ביטוי בשיר בעיקר דרך מוטיב הנקיון, הנראות והכבוד.

עליזה דואגת לנקיון ביתה ובגדיה "כמי שעושה הטוב בעיני אלוהים". היא מאמינה שזה מה שמצופה ממנה וכך אלוהים אמר שאשה צריכה לנהוג (אולי בעקבות המזמור הידוע "אשת חיל" שאותו ככל הנראה היא שומעת בכל שישי כחלק מקבלת השבת במשפחות מסורתיות). היא מאוד אסתטית לא בגלל שהיא רוצה אלא בגלל שהחברה דורשת "היא לא שמה על החטטים בפנים היא שמה על זה שכבה עבה של "מייק אפ" ולא רואים כל כך" האמצעי האומנותי של לשון נופל על לשון ממחיש שעליזה לא רוצה לשים כיסוי על חטטיה אבל היא כן שמה כי זו המוסכמה החברתית בנוגע לאסתטיות של האשה.

מוטיב הכבוד בא לידי ביטוי במיוחד בקשר שלה עם אחיה יעקב. היא אוהבת אותו כי הוא "התקדם בחיים..." ההתקדמות שלו היא כמובן יחסית לאב. האב הוא שרת והבן הוא אחראי על השרתים באוניברסיטה. ניכר שזוהי פסגת המאוויים של האח ושל האחות. אין שאיפה של למעלה מזה. הכבוד הוא שהוא מחלק את תלושי המשכורת לעובדים שמתחתיו, ולא למשל מכין את המשכורות. היא גם יוצאת איתו לסרט כשהוא נראה נקי ואסתטי. היא גם דוחה את אשר המחזר מפאת הכבוד "ושלא יחשוב שהיא תסכים לפני החתונה". מוטיב הנראות גם בא לידי ביטוי בשיר. חשוב לה שכולם יראו אותה בתחנה בבוקר וידעו שהיא אחראית ומדוייקת, יש לה עבודה מסודרת וגם פנסייה. היא יושבת בבית בשעות הפנויות וסורגת גובלנים. היא נימוסית מאוד לשכנים כי חשוב לה "שהשם שלא נשאר נקי". עליזה חולמת לממש את עצמה דרך חתונה וילדים שיעריכו אותה. האירוניה שבה כתוב סוף השיר מעיד על כך שעליזה מרצה את החברה שבה היא חיה. היא "בחורה רצינית" כי היא יודעת לתפור ויושבת בבית. גם החלום שלה כרוך במזל "יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן" ואז יגיע הנסיך עם הסוס הלבן "בחור לעניין" והם יתחתנו. אין שאיפה לצאת מהמסגרת שעל ברכיה חונכה. אין לה אפילו חלומות להמריא מבחינת ההשכלה או העבודה. היא נמצאת במקום שבו החברה רוצה שתהיה.

החברה היא שכונת הקטמונים בירושלים ועליזה היא נערה מזרחית ממשפחה מסורתית. חברה זו על פי השיר מקבלת את הדין. מקבלת את המקום שהועידו לה בהגעתם לארץ. החברה מצפה מעליזה לנהוג על פי המוסכמות החברתיות ועליזה מבינה שהיא חייבת לרצות את החברה.

בין שורות השיר אפשר לראות שעליזה מנסה למרוד מידי פעם במוסכמות אלו. "היא לא שמה על החטטים בפנים", "מידי פעם יש לה התפרצויות". עליזה כנראה רוצה לפרוץ את

הגבול שהחברה הועידה לה, אך לא עושה זאת. החברה מבינה שיש תקרת זכוכית שאותה אין לפרוץ. גם עליזה מבינה זאת. מקריאת הביוגרפיה של מירי בן שמחון אפשר להבין שהיא כן פרצה את תקרת הזכוכית. ככל הנראה היא חריגה בחברה שממנה באה, ועליזה אלפנדרי היא הרוב.

5. נעילה מאת פרץ דרור בנאי

שתיים מדרכי העיצוב שבחרתי, המדגישים את העמדה וההרגשות של הדובר בנוגע להשתלבותו בארץ, הן: שם השיר "נעילה" והחזרה על המשפט "תראה אותי אני יודע את מקומי".

הבחירה בכותרת "נעילה" מובילה לשתי דרכים, מצד אחד נעילה היא סגירת דלת במפתח ומצד שני נעילה היא גם התפילה שנאמרת בסיום יום הכיפורים שבו האדם עורך חשבון נפש ומתפלל לחתימה טובה. בשיר שתי הדרכים הללו באות לידי ביטוי.

הדובר בשיר מסכם את חייו עד כה. הוא פונה לנמען מסויים ונותן לו דוגמא על מצבו כעת. הוא מספר שהגיע למקום מזמן, המקום היה לא מיושב כמו עכשיו, היו בו בתים קטנים ומעט כבישים והוא הרגיש זרות כמהגר. לא היו לו מכרים ולא דיבר בשפת המקום. כדי להשתלב במקום החדש הוא יצא החוצה ולא הסתגר בביתו. הוא עקב אחרי השינויים בהתפתחות המקום, ובהדרגה התחיל להיות שייך מבחינתו למקום. הוא היה צריך לשם כך "להגמל מעברו" שזו מטפורה קשה מאוד שדרשה ממנה להשיל את עברו, לשכוח את העולם שממנו בא כדי להיטמע בעולם החדש. העבר שלו היה ככל הנראה משהו שלילי אם היה צריך להיגמל ממנו. אבל כנראה הגמילה השתלמה כי עכשיו הוא לא זר ולא לבד "אנשים מברכים אותי בלכתי ברחוב" וגם אם יש אנשים שלא מרוצים מהתנהגותו, הוא מספיק בטוח כדי לא לקחת ללב ולהמשיך בחייו "ואם בכל זאת מישהו פעם יתרגז או יטרד אז לא נורא". בבית השלישי הדובר מעיד שלא היתה לו ברירה כי "ככה זה בחיים". חייבים להגמל מהעבר כדי לא להיות זר וכדי להיות חלק.

הכותרת "נעילה" מסבירה שמדובר כאן בסיכום ביניים של חייו. הוא סגר את עברו ופתח פתח לתהליך של היטמעות, של השתלבות ב "כור ההיתוך" שרצה הממסד כדי שיוכל להיות "צבר ארץ ישראלי".

אמצעי נוסף הוא כמובן החזרה על המשפט "תראה אותי אני יודע את מקומי". החזרה מצביעה על המצב הרגשי של הדובר. מצד אחד הוא כמובן בעל מקום. יש לו מקום בעיר שאליה היגר וכמובן ששילם את המחיר של מחיקת העבר. מצד שני הביטוי יכול להישמע אירוני, יש לו מקום אבל אולי מדובר במקום שלא נותן לו להמריא למקום גבוה יותר. המקום שלו עכשיו הוא סטטי. מי קבע שזה מקומו? מדוע הוא לא יכול להגיע למקום טוב יותר. זו "תקרת הזכוכית" שהועידה לו החברה? החזרה על הביטוי מתעתעת. הדובר

השלים עם המצב ועכשיו "קיומי פה שוב אינו מותנה" אבל המחיר ששילם יתכן שהוא כבד מידי. בודאי שאפשר להיות ישראלי גם אם לא נגמלים מהעבר ומהמסורת. לשמחתנו העולם שלנו השתנה ומדיניות "כור ההיתוך" הוחלפה ממדיניות של "רב תרבותיות". לא חייבים להיגמל מהעבר. אפשר לשלב. הדובר לא כותב זאת אבל אולי בחזרה על המשפט "תראה אותי אני יודע את מקומי" יש רמז לכך ששילם מחיר כדי להיות במקום שהועידו לו. הדובר סגר את הפרק הפרק הזה, נעל אותו. אנחנו לא.

10. מישוה לרוץ איתו מאת דויד גרוסמן

ברומן זה יש שתי דמויות מרכזיות, תמר ואסף, ושתייהן עוברות שינוי במהלך העלילה. השינוי שעובר אסף הוא שינוי גדול והשינוי שעוברת תמר הוא שינוי קטן יותר. **אסף** מתחיל את הרומן כנער בן 16 המרצה את סביבתו: הבוס שלו נותן לו משימה בלתי אפשרית, לרוץ ברחובות ירושלים עם כלבה שהוא מכיר ולאחר את בעלת הכלבה תוך כדי הריצה. במקום לסרב לדנוך הבוס מבצע אסף את המשימה. מיד לאחר מכן מביאה אותו הכלבה לפיצריה ושם הוא משלם על פיצה שלא הזמין. אין לו את האומץ להגיד זאת לבעל הפיצה. גם בחייו האישיים הוא מרצה. במיוחד את "חברו" רועי. אסף נמצא במערכת יחסים רעילה במיוחד מול רועי. רועי שולט עליו ודורש ממנו דרישות לא הגיוניות, כמו הדרישה להתאהב בדפי רק כדי שרועי וחברתו יראו זוג מוצלח ליד אסף ודפי. אסף כנוע מאוד לרועי ויודע שזה החבר היחיד שיש לו ולכן לא צריך להתקומם נגדו או להעמידו במקומו. אסף הוא מה שנקרא "ילד טוב ירושלים", הוא תמים, פחדן, לא מעז להתעמת וכמובן לא להעליב. השינוי שהוא עובר הוא מהפכני. אסף נחשף לחייה של תמר, בעלת הכלבה, דרך הריצה והשהייה במקומות חיים, ונחשף לדמויות קרובות אליה כמו תיאדורה ומצליח ויותר מאוחר גם לאה. הוא גם קורא את יומניה ומעריך את האומץ שלה. תהליך ההתאהבות שלו בדמותה של תמר מפיח בו אומץ. הוא מתחיל להעז לעשות דברים שמעולם לא עשה. כמו למשל, לנתק את הקשר עם רועי בשיחת טלפון אחת. מיד אחריה הוא הולך לתקן את המעוות ומוחק כתובת שאותה כתב ביחד עם רועי ובהשפעתו הרעילה על אחד המורים החלשים בבית הספר. הוא גם מחליט להגיע אל תמר בכל מחיר גם אם הוא היה בטוח שהיא מסוממת ולשם כך עמד איתן מול נסיונותיו של קרנף (החבר הלשעבר של אחותו) להניא אותו מהעניין. השיא שאליו מגיע אסף בשינוי שהוא עובר הוא במכות שקיבל מהרצל העבריין האלים. הרצל וחבורתו הטרידו בבטות את אסף כשהשתכשך בבריכה בואדי, ולקחו את דינקה הכלבה. אסף לא ויתר ולמרות המכות הנוראיות שחטף המשיך להלחם על דינקה. התעוזה כנראה גרמה להרצל האלים לוותר לאסף למרות שניצח בנוק אאוט בקרב המכות. גם סיום הסיפור, החבירה אל תמר במערה מעידה על ההתבגרות של אסף, על הרצון שלו לעזור לה (נערה שהוא לא מכיר אישית) בשיקום אחיה שי מסמים. הוא מסור לה מאוד. הוא נפתח בקשר איתה, הוא התחיל לדבר ולספר את חייו. מנער מסוגר מרצה ופחדן הוא הופך להיות נער מופת במסירות ובעמידה על רצונותיו.

תמר, גיבורת הרומן הנוספת, עוברת אף היא שינוי, אך הוא שונה מהשינוי הדרסטי שעובר אסף. תמר היא נערה יוצאת דופן, אמיצה, לוחמנית, בעלת ביטחון עצמי רב. היא מתעמתת עם הוריה בנוגע לאחיה שי שהיא אוהבת. הוריה ויתרו על שיקומו כי הוא סירב לשתף פעולה. תמר נוטרת להם על כך. היא מחליטה להגיע אליו ולשקמו. לשם כך עליה להתחפש להומלסית ששרה ברחובות ולכן היא מכינה תוכנית פעולה אמיצה במיוחד שכוללת הכנת מערה בואדי עם כל מה שצריך כדי לגמול אדם מסמים. היא נכנסת לחיי הרחוב, בתקווה שהאנשים ששי אצלם ירצו שהיא תגיע גם. היא אומנית, זמרת ששרה והמקום הוא "בית אומנים". היא מצליחה להיכנס ושם היא מגלה ששי בכלל לא רוצה להיגמל כי הוא במצב אנוש. הוא מכור לסמים וגופו חלש. הוא גם לא מאמין לרגע שיוכל לצאת מהמקום הנורא הזה. גם כאן, תמר יוזמת את תוכנית הפעולה ומצליחה להוציא אותו. כאשר היא מגלה שעוזריו של בעל המקום, פסח, בהנחייתו מכינים את הקהל שצופה בנערים ובנערות המופיעים ברחובות, היא מתעמתת מול אחד מהעוזרים וחוטפת מכות ואיומים. החברות שלה אינן חברות שגרתיות, היא מיוחדת עם תיאדורה, נזירה בת 60 ועם לאה בעלת המסעדה ובעלת העבר הפלילי בת ה-40. מראש היא מגיעה לסצנה המרכזית כשהיא דמות בעלת בטחון עצמי וחדורת מטרה. השינוי שחל בה הוא היכולת לשחרר... היא מאפשרת לאסף (שאותו לא הכירה) להיות חלק מהשיקום של אחיה. היא מבינה שהמשימה גדולה מידי על כתפיה ולכן משחררת את השליטה שבה היא חיה כל חייה ומאפשרת לאסף להיות לה לעזר. היא נפתחת מולו כפי שהוא נפתח מולה. הם ביחד עומדים במשימה. היא גם מגלה רגישות בסוף הרומן כלפי הוריה, ומבקשת מאסף לגשר בינה ובינם ולבקש מהם לקבל את שי בחזרה.